

Осадчук Аліна

студентка групи ПФ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна**Науковий керівник: Крупка Андрій**

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна**Alina Osadchuk**

Student of the group PF-31

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: Andrii Krupka

PhD (Economics), Docent

Associate Professor of the Economics and Finance Department

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ****TRANSFORMATION OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE DURING WAR:
COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL SYSTEMS**

Фінансова система держави представляє собою сукупність взаємопов'язаних фінансових інститутів, що перебувають у постійній взаємодії. Вона охоплює як процеси формування і використання грошових фондів, так і мережу державних органів та установ, що здійснюють фінансову діяльність. Її значення для держави є надзвичайно важливим, особливо в контексті забезпечення фінансової стабільності та стійкості. Попри критичну роль фінансової системи за сучасних умов, її стан не можна назвати задовільним. У ситуації повномасштабної війни деструктивні фактори мають надзвичайно потужний вплив на економіку. Відтак, у період російсько-української війни відбувається активна трансформація фінансової системи, спрямована на стабілізацію ситуації в державі. Для вдосконалення та оптимальної адаптації фінансової системи України в сучасних умовах доцільно провести порівняльний аналіз із фінансовими системами інших країн. Це дозволить визначити важливі кроки для поліпшення фінансової системи України під час війни.

Фінансова система України є комплексом взаємопов'язаних елементів, які мають однорідні характеристики, це усі ланки та сфери, у яких має місце потік фінансових ресурсів. До неї належать фінанси суб'єктів господарювання, державні фінанси, страхування, фінансовий ринок та ін. Крім того, до її складу на рівні держави входять: бюджетна система, кредитна система, обов'язкове державне страхування та фінанси підприємств. Від того, наскільки розвиненим та збалансованим є розвиток цих сфер, залежить рівень розвитку та збалансованості усієї фінансової системи держави. До початку повномасштабної війни фінансова система України характеризувалась загальною нестійкістю, тобто її стан характеризувався низкою проблем, зокрема [1]:

- відсутність належного державного і громадського контролю;
- неефективність фінансових інституцій у сфері залучення інвестицій та функціонування фінансового ринку спричинила ;
- незбалансованістю у видатках та надходженнях бюджету, значним зростанням державної заборгованості та нераціональним розподілом витрат тощо.

Трансформація фінансової системи України до початку повномасштабної війни виявилася недостатньою, і в її структурі залишалися суттєві проблеми, які стримували розвиток як самої системи, так і економіки держави загалом. Ці проблеми зберігаються й досі, ускладнюючись викликами, безпосередньо пов'язаними з війною. Значно зросла потреба у збільшенні фінансування стратегічно важливих секторів, таких як оборонно-промисловий комплекс і безпекові інституції, які забезпечують захист держави. Паралельно залишилися на високому рівні обсяги фінансування секторів охорони здоров'я, освіти, зросли витрати пов'язані із відновлення держави та стабілізацією її функціонування в сучасних умовах. Серед основних аспектів сучасних змін у фінансовій системі України слід виділити такі ключові моменти [2]:

- колосальні збитки економіки України, що знижує рівень доходів державного бюджету та рівень ВВП держави вцілому;
- збільшення витрат з державного бюджету та зниження доходів до державного бюджету;
- недостатній стан ліквідності банківської системи, що негативно впливає на стан фінансової системи України;

- невизначеність, яку спричинила війна, наявність великої кількості ризиків та загроз для фінансового сектору, що знижує його стійкість;
- фінансовий ринок України втратив ефективність та стабільність функціонування, особливо в умовах обмежень, спричинених воєнним станом.

Водночас, вчасно приймаються ефективні законодавчі акти, які дають можливість стабілізувати стан фінансової системи держави, забезпечуючи виконання нею завдань фінансового забезпечення сфери оборони і безпеки, захисту фінансових інтересів держави, органів місцевого самоврядування тощо [4]. Крім того, було зміцнено контроль над валютним ринком, збільшилось фінансування військових витрат, розвивається також цифровізація та розвиток фінансових технологій, завдяки чому держава намагається стабілізувати стан фінансової системи.

Для того, аби забезпечити вдосконалення сучасних трансформацій фінансової системи України, доречно звернутись до закордонного досвіду, здійснивши порівняльний аналіз фінансової системи України та зарубіжних фінансових систем. Для цього доречно порівняти фінансові системи України, Франції та США – країн, які є важливими партнерами України в умовах війни.

Фінансова система Франції характеризується високою централізацією. Її структура є схожою на ту, яка має місце в Україні. Основа фінансової системи – державний бюджет, з якого здійснюється низка витрат на вирішення важливих питань держави. У такому випадку вона має схожі проблеми на проблеми України, пов'язані з недостатнім фінансуванням різних сфер, у контексті Франції – пенсійного забезпечення та державних навчальних закладів. Також в країні функціонують приєднані бюджети – бюджети організацій, які не є юридичними особами. Країна має розвинений державний сектор та велику кількість підприємств, які забезпечують її бюджет необхідним рівнем прибутку. Також Франція в умовах світової економічної кризи 2020 року виділяла значні кошти на підтримку комерційних банків та провідних підприємств, не допустивши високого рівня безробіття. В Україні сьогодні немає можливості це зробити, оскільки усі видатки держави спрямовані на сферу оборони, а також відновлення держави. Досвід Франції демонструє, що для стабілізації фінансової системи важливо підтримувати найбільші підприємства, які після покращення ситуації будуть збагачувати державний бюджет [5, С. 36-51].

Фінансова система США є складною, розгалуженою та багаторівневою системою управління фінансовим сектором національної економіки. Державну фінансову політику контролюють усі гілки влади, забезпечуючи контроль за її законністю, доцільністю та раціональністю. Важливу роль відіграє президент США. Враховуючи особливості державного устрою, органи влади окремих штатів володіють значним обсягом повноважень, що дає їм можливість самостійно вирішувати питання фінансового характеру, і при цьому вони не беруть участь в управлінні загальною федеральною фінансовою системою. В Україні органи місцевого самоврядування хоч і мають деяку фінансову автономію, завдяки реформі місцевого самоврядування, проте це не дає їм можливість у повній мірі локально вирішувати питання фінансового характеру. Крім того, в Україні недостатнім є контроль за функціонуванням фінансової системи, що стає причиною багатьох сучасних проблем, а також створює умови для існування корупції [6].

Порівняння фінансових систем досліджуваних країн свідчить про те, що фінансова система України має деякі недоліки, які спричинені повномасштабною війною. Її сучасна трансформація не передбачає деякі важливі аспекти, які враховані у фінансових системах Франції та США. Тому можна зазначити наступні шляхи вдосконалення сучасного стану фінансової системи України, спираючись на досвід Франції та США, як провідних країн світу:

- забезпечити надання фінансової допомоги та підтримки великих підприємств та комерційних банків, діяльність яких дозволить стабілізувати стан фінансової системи держави;
- надати більшу фінансову автономію регіональній владі з метою вирішення питань фінансового характеру на локальному рівні;
- вдосконалити контроль за використанням бюджетних коштів – за доцільністю, ефективністю та законністю їх використання;
- продовжувати діалог з партнерами щодо надання фінансової допомоги та реструктуризації наявних боргових зобов'язань.

Таким чином, сучасні зміни у фінансовій системі України супроводжуються численними проблемами, викликами та ризиками, зумовленими повномасштабною війною. Досвід Франції та США свідчить про необхідність проведення відповідних реформ у фінансовій системі України, що сприятиме її позитивному розвитку в умовах сучасної кризи. Це питання потребує подальшого моніторингу та глибокого вивчення для забезпечення ефективних змін.

Перелік використаних джерел:

1. Когут Ю. М. Сучасні проблеми та шляхи вдосконалення фінансової системи України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. №28. Ч. 1. С. 153-158
2. Татарин Н., Чорний Р. Фінансова система України під час війни. Галицький економічний вісник. 2022. № 5-6. С. 75-83
3. Дудник В. М., Гарбінська-Руденко А. В., Яценко Ю. Г. Правові проблеми функціонування фінансової системи України в період дії воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. №2.

4. Дмитренко Е. С. Фінансова система України у воєнний та повоєнний періоди: правовий та безпековий вимір. Київський часопис права. 2023. № 2. С. 143-148
5. Карлін М. І. Фінансові системи країн Європейського Союзу: підручник. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 384 с.
6. Кобзева Т. А. Зарубіжний досвід управління фінансовою системою та можливості його використання в Україні (на прикладі Сполучених Штатів Америки). Верховенство права. 2017. №1. С. 172-177.

УДК 339.543

Письменний Віталій

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Vitalii Pysmennyi

Doctor of Sciences (Economics), Docent
Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

МИТНІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТА ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АВТОМОБІЛЬНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

CUSTOMS TOOLS OF STIMULATING DEVELOPMENT AND ENVIRONMENT OF THE CAR MARKET IN UKRAINE

За останні десятиліття парк автотранспорту в Україні демонструє один з найвищих в Європі темпів зростання. Автомобіль з предмета розкоші став частиною комфортного та зручного способу життя, що спонукало багатьох його придбати. Власний автотранспорт дозволяє забезпечити гнучкість і незалежність у плануванні подорожей та ефективно використовувати час. З покращенням економічної ситуації в державі, зростанням доходів населення, у тому числі в іноземній валюті, розвитком автокредитування, пом'якшенням імпорتنих обмежень і зниженням ставок митних платежів громадяни стали більше зацікавлені в купівлі автомобілів, зокрема з-за кордону.

Водночас рівень автомобілізації в Україні досить низький і становить 245 одиниць на 1000 осіб [1]. У 2022 році середня кількість автомобілів на 1000 жителів ЄС становила 560. Найбільший показник з 684 автомобілями на 1000 осіб мала Італія, за нею йшли Люксембург (678), Фінляндія (661) і Кіпр (658), а найнижчі показники були у Латвії (414), Румунії (417) й Угорщині (424) [2]. Ці дані свідчать про потенційні можливості для подальшого росту та розвитку автомобільного парку в Україні, що попри відсутність внутрішньої автомобільної індустрії базується переважно на імпорті з Європи та США. Проте підвищення рівня автомобілізації має враховувати світові стандарти, які містять низку екологічних обмежень.

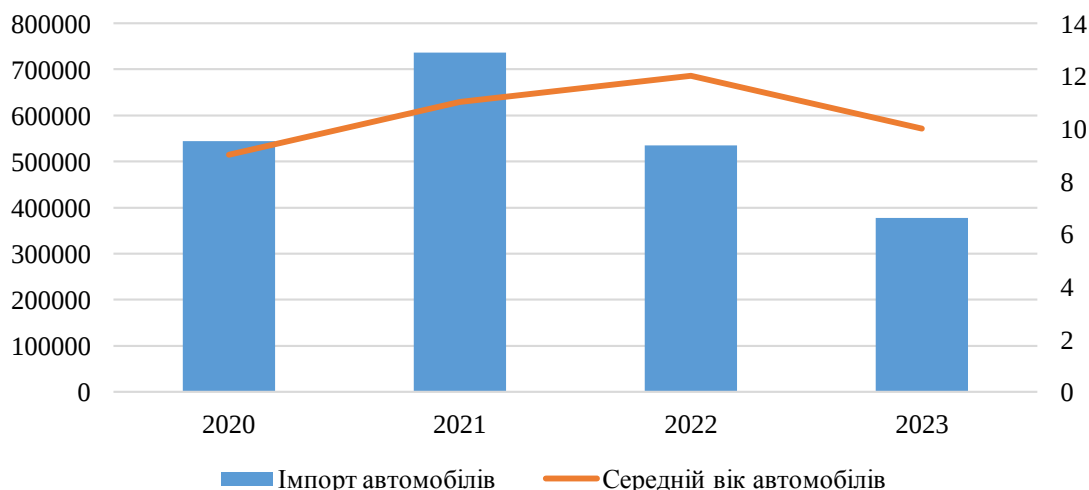

Рис. 1 Динаміка імпорту та середнього віку автомобілів*

* Побудовано на основі [3].